

Odborné stanovisko

Slovenskému národnému stredisku pre ľudské práva (ďalej ako „Stredisko“) doručil xxxxx (ďalej ako „klient“), v zastúpení zákonnými zástupcami, podnet, v ktorom namieta porušenie zákazu diskriminácie v oblasti vzdelávania.

V zmysle § 1 ods. 2 písm. f) zákona o zriadení Strediska¹, Stredisko vydáva v tejto veci z vlastnej iniciatívy nasledovné odborné stanovisko.

Z obsahu podnetu

Klient bol v školskom roku 2022/2023 integrovaným žiakom 4. ročníka Základnej školy s materskou školou, xxxxx (ďalej ako „škola“), pre jeho zrakové postihnutie. V podnete namieta priamu diskrimináciu v oblasti vzdelávania. Škola sa jej mala dopustiť tým, že mu odopierala používanie jeho vlastných kompenzačných pomôcok. Ďalej mu bezdôvodne redukovala vzdelávanie v predmete telesná a športová výchova (ďalej ako „TŠV“) a čiastočne tiež v predmete pohybová príprava (ďalej ako „POP“). V nich ho vzdelávala spôsobom, ktorým ho segregovala od ostatných žiakov bez zdravotného postihnutia. Uvedené konanie školy spôsobilo klientovi nemajetkovú ujmu znížením jeho dôstojnosti a vylúčením z kolektívu žiakov.

Na preukázanie svojich tvrdení klient okrem iného predložil:

1. Sťažnosť zákonných zástupcov adresovanú Štátnej školskej inšpekcii týkajúca sa kompenzačných pomôcok z 13.2.2023
2. Oznámenie Školského inšpekčného centra xxxxx o výsledku prešetrenia sťažnosti z 28.3.2023 (kompenzačné pomôcky)
3. Sťažnosť zákonných zástupcov adresovanú Štátnej školskej inšpekcii týkajúca sa predmetov TŠV a POP z 16.2.2023
4. Doplnenie nových skutočností k sťažnosti z 3.4.2023
5. Odporúčanie na oslobodenie od povinnej telesnej výchovy odovzdané zákonným zástupcom riaditeľkou školy

---

¹ Zákon č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva.

6. Individuálny výchovno-vzdelávací program z predmetu telesná a športová výchova a pohybová príprava pre žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
7. Oznámenie Školského inšpekčného centra xxxxx o výsledku prešetrenia sťažnosti z 19.5.2023 (TŠV a POP)
8. Správa z diagnostického vyšetrenia – špeciálno-pedagogická diagnostika (rediagnostika) – tyflopédická z 8.3.2022
9. Vyjadrenie očnej lekárky k odporúčaniam pre oblasť fyzickej aktivity z 6.12.2022
10. Správa zo špeciálnopedagogického vyšetrenia z 14.6.2023
11. Správa z diagnostického stretnutia pre oblasť samostatného pohybu a priestorovej orientácie z 26.6.2023
12. Vyjadrenie psychologičky z 25.7.2023

Stredisko v rámci vybavovania podnetu zabezpečilo vyjadrenie Základnej školy xxxxx, ktorú v minulosti klient navštevoval (Odpoveď ZŠ xxxxx na žiadosť o informácie z 22.6.2023).

Relevantný obsah doručených listín

Zákonní zástupcovia klienta sa 13.2.2023 obrátili na Štátnu školskú inšpekciu (ďalej ako „ŠŠI“) so sťažnosťou na riaditeľku školy. Odôvodnili ju tým, že podľa ich názoru riaditeľka od prestupu klienta do tejto školy (pozn. od 5.9.2022) až po súčasnosť spôsobuje ich synovi nemajetkovú ujmu tým, že mu znemožňuje používanie nevyhnutných kompenzačných pomôcok, na ktoré je z dôvodu svojho zrakového postihnutia a s tým súvisiacich špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb (ďalej aj ako „ŠVVP“) odkázaný.

Z oznámenia Školského inšpekčného centra xxxxx (ďalej ako „inšpekčné centrum“) o výsledku prešetrenia tejto sťažnosti z 28.3.2023 vyplýva, že **sťažnosť bola opodstatnená**, nakoľko neposkytnutím nevyhnutných kompenzačných pomôcok klientovi boli porušené jeho práva zaručené Dohovorom OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím a príslušnými ustanoveniami školského zákona². ŠŠI uložila riaditeľke školy povinnosť prijať opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov.

Dňa 16.2.2023 sa zákonní zástupcovia klienta obrátili na ŠŠI s ďalšou sťažnosťou voči riaditeľke školy, tentokrát z dôvodu, že klientovi spôsobuje nemajetkovú ujmu tým, že mu od jeho prestupu do tejto školy až po súčasnosť vo významnej miere odopiera právo na vzdelávanie

---

² Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení účinnom v posudzovanom období

v predmetoch TŠV a čiastočne tiež POP. Redukcia obsahu vzdelávania v týchto predmetoch sa diala napriek vzneseným námietkam z ich strany a napriek faktu, že školu nikdy nežiadali o oslobodenie, ani o čiastočné oslobodenie klienta od vyučovania týchto predmetov. S takýmto oslobodením ani nikdy nesúhlasili. Riaditeľka školy mala vzdelávanie v uvedených predmetoch redukovať s odvolaním sa na zdravotné postihnutie klienta. Robila tak však podľa ich názoru svojoľne, bez akéhokoľvek relevantného odporúčania lekára a tiež vysoko nad rámec odporúčaní centra špeciálno-pedagogického poradenstva. Riaditeľka školy mala tiež bez opory v príslušných právnych predpisoch vyvíjať nátlak na zákonných zástupcov, aby požiadali o oslobodenie klienta od povinnej telesnej výchovy. Za týmto účelom im po klientovi zaslala príslušné tlačivo, ktoré mali zákonní zástupcovia dať potvrdiť lekárke. Vzhľadom na to, že zákonní zástupcovia tlačivo škole nedoručili, keďže čo i len čiastočné oslobodenie od telesnej výchovy by bolo podľa nich v rozpore s najlepším záujmom klienta, vyučujúca mu na telesnej výchove umožnila zo začiatku cvičiť iba rozcvičku a niektoré vybrané cviky. Klient veľakrát sedel na lavičke, kým jeho spolužiaci cvičili, vykonával nezmyselne upravené cviky oddelene od ostatných alebo napr. sám hádzal loptu na kôš, pričom jeho spolužiaci triafali loptu do iného koša. To malo za následok, že spolužiaci sa s ním odmietali hrať aj mimo predmetu TŠV. Skutočnosti namietané v sťažnosti zákonní zástupcovia zhrnuli nasledovne:

- neodôvodnené vylučovanie klienta z poskytovania plnohodnotnej výchovy a vzdelávania tak, ako k nemu majú prístup jeho spolužiaci bez zdravotného postihnutia, a tým porušovanie jeho základného práva na vzdelanie a rovnaké zaobchádzanie,
- ohrozovanie jeho zdravého fyzického a psychického vývoja,
- prehlbovanie jeho traumy zo zrakového postihnutia,
- segregácia klienta v kolektíve žiakov, ktorí o to viac vnímajú jeho inakosť a v kontexte autority pani učiteľky tiež nadobúdajú klamlivý dojem, že nie je spôsobilý k spoločným hrám a športovaniu.

Sťažnosť týkajúca sa predmetov TŠV a POP zákonní zástupcovia doplnili 3.4.2023 o nové skutočnosti. ŠŠI informovali, že im škola doručila dokument „Individuálny výchovno-vzdelávací program z predmetu telesná a športová výchova a pohybová príprava pre žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami“ (ďalej ako „IVP k TŠV a POP“). Označili ho za nekvalifikovaný, diskriminačný a segregáčny, popierajúci základné princípy i ciele výchovy a vzdelávania zakotvené v príslušnej legislatíve. Vyjadrili svoj nesúhlas s ním, pretože podľa ich názoru nezohľadňuje klientove možnosti – nerešpektuje jeho špecifické potreby. Neriadi sa princípom nevyhnutnej redukcie, ale vzdelávanie, naopak, redukuje neprimerane. Jednotlivé cvičenia sú vybrané nelogicky. Klient napr. môže bicyklovať, ale nemôže behať. Oporu v odporúčaniach príslušných autorít nemá ani využitie asistenta učiteľa na vyučovaní TŠV a POP.

O výsledku prešetrenia sťažnosti zákonných zástupcov informovalo inšpekčné centrum oznámením z 19.5.2023. V ňom uviedlo, že sťažnosť bola ŠŠI vyhodnotená ako opodstatnená iba v časti týkajúcej sa chýbajúceho informovaného súhlasu zákonných zástupcov s IVP k TŠV a POP. Ďalej uviedlo, že ŠŠI pri prešetrovaní zistila, že

- pri vypracúvaní IVP k TŠV a POP škola postupovala v súlade s § 144 ods. 2 školského zákona - žiak so ŠVVP má právo na výchovu a vzdelávanie s využitím špecifických foriem a metód, ktoré zodpovedajú jeho potrebám, a na vytvorenie nevyhnutných podmienok, ktoré túto výchovu a vzdelávanie umožňujú;
- podľa § 144 ods. 1 písm. e) a j) školského zákona žiak má právo na inkluzívne vzdelávanie a individuálny prístup rešpektujúci jeho rôzne výchovno-vzdelávacie potreby, schopnosti a možnosti, nadanie a zdravotný stav v rozsahu ustanovenom týmto zákonom. Žiak má právo na organizáciu výchovy a vzdelávania primeranú jeho veku, schopnostiam, záujmom, zdravotnému stavu a v súlade so zásadami psychohygieny. Tieto práva žiaka škola dodržala, a preto mu bola poskytovaná pomoc pedagogického asistenta;
- škola neodopierala právo klienta na vzdelanie vypracovaním IVP k TŠV a POP. Postupovala na základe odporúčaní odborníkov zo zariadenia poradenstva a prevencie. Vypracovaný IVP rešpektoval ich odporúčania a jeho zdravotné znevýhodnenie;
- škola neporušila práva dieťaťa a nediskriminovala klienta tým, že od zákonných zástupcov žiadala vyjadrenie k jeho zdravotnému stavu pre potreby výchovno-vzdelávacieho procesu od lekára;
- bolo preukázané, že vypracovaním IVP k TŠV a POP sa škola snažila o bezpečnosť vyučovania podľa § 144 ods. 4 písm. a) a f) školského zákona, podľa ktorého je žiak povinný neobmedzovať svojím konaním práva ostatných osôb zúčastňujúcich sa výchovy a vzdelávania a konať tak, aby neohrozoval svoje zdravie a bezpečnosť, ako aj zdravie a bezpečnosť ďalších osôb zúčastňujúcich sa na výchove a vzdelávaní. Škola je taktiež povinná v súlade s § 152 písm. c) školského zákona zaistiť bezpečnosť a ochranu zdravia žiakov, to znamená všetkých žiakov školy.

Zo Správy z diagnostického vyšetrenia – špeciálno-pedagogická diagnostika (rediagnostika) – tyflopédická z 8.3.2022 (ďalej ako „diagnostická správa“), ktorú vydalo Centrum špeciálno-pedagogického poradenstva xxxxx (ďalej ako „CŠPP xxxxx“), vyplývajú **pre oblasť fyzickej aktivity (predmet TV) nasledovné odporúčania:**

- pre klienta je ťažké opakovať prezentované/predvádzané cviky (napr. pri rozcvičke, potrebná individuálna inštrukcia nových cvikov), zvýšená pozornosť a bezpečnosť pri cvičení, pohybových hrách, prekážkových tratiach, vyhýbať sa nárazom do hlavy (prihrávky lopty radšej vo dvojici, s tolerujúcim spoluhráčom) – s uvedeným vyjadrila súhlas aj očná lekárka klienta;
- obmedzenia vo fyzických aktivitách (mobilita, športové hry) - nevhodné vykonávať cvičenia s dvíhaním ťažkých bremien, skákať z výšky, do diaľky, nevhodné sú loptové dynamické kolektívne hry, resp. vykonávať aktivity s modifikovanými pravidlami hier.

Zo Správy zo špeciálnopedagogického vyšetrenia z 14.6.2023, ktorú vyhotovilo Špecializované centrum poradenstva a prevencie pre deti a žiakov so zrakovým postihnutím, vo vzťahu k hodinám telesnej vyplýva nasledovné odporúčanie: **klient má byť zapájaný do väčšiny cvikov spoločne s ostatnými spolužiakmi.** Môže uskutočňovať silové cvičenia (s primeraným

závažím), behy, aj kolektívne hry a športy (napr., no nielen plávanie, korčuľovanie, cyklistika, lyžovanie...). Možnosti vizuálneho vnímania má klient obmedzené, no v priestore sa dokáže orientovať veľmi dobre, dokáže využívať aj vyššie kompenzačné mechanizmy (predstavivosť, pamäť, vôľa, reč), ktoré sú základom pre kvalitnú analyticko-syntetickú činnosť. Klient tieto atribúty využíva. **Môže mu pomôcť, ak niektoré priestorové podmienky budú čiastočne upravené** (napr. kontrastnejšími líniami, pestrofarebnými loptami a pod.). **Klientove výkony pri cvičení môžu byť oproti spolužiakom nižšie. To však nie je dôvod na jeho vylúčovanie z cvičenia**, ale treba dbať na povzbudzovanie a vyzdvihovanie toho, v čom sa mu darí. Pri zadávaní cvikov je vhodné postavenie klienta bližšie k vyučujúcemu, aby cviky správne odpozoroval. V niektorých situáciách je možné využiť aj pomoc iných spolužiakov (vhodne zvolený spolužiak mu môže pomôcť napr. pri precvičovaní a oprave cvikov pri rozcvičke a pod.). Klient podľa správy **nemôže byť vylučovaný zo spoločných aktivít s jeho spolužiakmi**. Ak mu jeho postihnutie objektívne bráni plnohodnotne sa zúčastniť nejakej konkrétnej aktivity, je potrebné hľadať pre neho vhodnú rolu/úlohu spoločne so spolužiakmi, **neznižujúcu jeho dôstojnosť a postavenie v kolektíve**.

V Správe z diagnostického stretnutia pre oblasť samostatného pohybu a priestorovej orientácie z 26.6.2023 je klient hodnotený ako **samostatný pri pohybe v exteriéri aj v interiéri**. Pri športových aktivitách v interiéri (napr. v telocvični) alebo aj v exteriéri s menším ihriskom (cca 10 m x 10 m), s upraveným hracím predmetom (vyžadujúcim jeho skontrastnenie) a s menším počtom hráčov môže byť rovnocenným súperom. To ale v žiadnom prípade neznamená, že sa nemôže bezpečne zúčastňovať športových aktivít na väčšom ihrisku, s väčším počtom hráčov a s neupraveným predmetom. V tom prípade však môže byť jeho výkon negatívne ovplyvnený zhoršeným zrakom. Klient sa môže aktívne venovať napr. (no nielen) behu, resp. ľahkej atletike, gymnastike, plávaniu, bežeckému lyžovaniu, cyklistike, turistike a pod. **Odporúča sa pokračovať v akýchkoľvek pohybových aktivitách a najmä v podpore pohybovej a orientačnej samostatnosti klienta**.

Z vyjadrenia psychologičky klienta vyplýva, že klient má rád pohyb, túži po aktivitách s ostatnými deťmi. Obmedzovanie v pohybe a integrovaný prístup s prítomnosťou asistenta učiteľa vníma ako nespravodlivosť a vyčleňovanie. Na spoločných sedeniach sa u neho postupne čoraz častejšie prejavovala nespokojnosť pri téme „škola“, **často vyjadroval pocity hnevu, nepochopenia, aj ľútosť z toho, že na telesnej výchove necvičí s ostatnými deťmi** (to bola častá téma). Podľa jej hodnotenia odporúčania v najnovších správach pôsobia jasne, zrozumiteľne a vychádzajú z potrieb klienta, pričom **integrácia je podľa jej názoru predovšetkým o potrebách dieťaťa**.

V priebehu vybavovania podnetu sa Stredisko obrátilo so žiadosťou o informácie na Základnú školu xxxxx (ďalej ako „ZŠ xxxxx“), ktorej bol klient žiakom od 1. až do 3. ročníka. Z odpovede ZŠ xxxxx vyplýva, že pri vyučovaní telesnej výchovy **škola postupovala v zmysle odporúčaní ČŠPP xxxxx. Klient bol zapájaný do všetkých aktivít, ktoré absolvovali jeho**

spolužiaci. Chodil na dopravné ihrisko, korčuľovanie na zimnom štadióne, zúčastnil sa školy v prírode, bolo mu umožnené jazdiť na kolobežke. Jeho zapájanie si vyžadovalo zvýšený dohľad na bezpečnosť žiaka a aj ostatných žiakov. **Počas hodín telesnej výchovy nedošlo k žiadnemu úrazu.**

Antidiskriminačná legislatíva a právne posúdenie

Právnym základom vnútroštátnej právnej úpravy ochrany žiakov pred diskrimináciou v oblasti vzdelávania je školský zákon. Zákaz všetkých foriem diskriminácie a obzvlášť segregácie je upravený už v úvodných ustanoveniach, medzi princípmi výchovy a vzdelávania [§ 3 písm. e)]. Zhmotnený je v ustanovení § 145 ods. 1 školského zákona, podľa ktorého sa práva ustanovené týmto zákonom zaručujú rovnako každému uchádzačovi, dieťaťu, žiakovi a poslucháčovi v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania vo vzdelaní ustanovenou antidiskriminačným zákonom.³ Podľa § 144 ods. 1 písm. e) školského zákona má žiak právo na inkluzívne vzdelávanie a individuálny prístup **rešpektujúci jeho rôzne výchovno-vzdelávacie potreby, schopnosti a možnosti**, nadanie a zdravotný stav v rozsahu ustanovenom týmto zákonom. Základná škola podľa § 29 ods. 1 školského zákona v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania tohto zákona podporuje rozvoj osobnosti žiaka vychádzajúc zo zásad humanizmu, **rovnakého zaobchádzania, tolerancie**, demokracie a vlastenectva, a to po stránke rozumovej, mravnej, etickej, estetickej, pracovnej a **telesnej**. Poskytuje žiakovi základné poznatky, zručnosti a schopnosti v oblasti jazykovej, prírodovednej, spoločenskovednej, umeleckej, **športovej**, zdravotnej, dopravnej a ďalšie poznatky a zručnosti potrebné na jeho orientáciu v živote a v spoločnosti a na jeho ďalšiu výchovu a vzdelávanie.

Klient je žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami z dôvodu jeho zrakového postihnutia. Jeho právo na využívanie kompenzačných pomôcok je zakotvené v § 144 ods. 3 školského zákona. Toto ustanovenie jasne definuje právo žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami používať pri výchove a vzdelávaní špeciálne edukačné publikácie, multimediálne pomôcky a **špeciálne kompenzačné pomôcky**. V zmysle § 144 ods. 2 školského zákona má žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami právo na výchovu a vzdelávanie s využitím špecifických foriem a metód, ktoré zodpovedajú jeho potrebám, a **na vytvorenie nevyhnutných podmienok**, ktoré túto výchovu a vzdelávanie umožňujú.

Nakoľko škola pri uskutočňovaní výchovy a vzdelávania plní úlohy štátu, na ktoré má oprávnenie,⁴ je potrebné príslušné ustanovenia školského zákona vykladať v súlade s Dohovorom

³ Zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon)

⁴ § 14 ods. 6 písm. b), § 15 ods. 1 zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (ďalej ako „Dohovor“), ktorého je Slovenská republika signatárom. Z hľadiska posudzovanej právnej veci sú relevantné:

- ustanovenie čl. 7 ods. 2, podľa ktorého je prvoradým hľadiskom pri každej činnosti týkajúcej sa detí so zdravotným postihnutím najlepší záujem dieťaťa;
- ustanovenia čl. 24 ods. 1 písm. a), b) Dohovoru, podľa ktorého na účel uplatňovania práva na vzdelanie bez diskriminácie a na základe rovnosti príležitostí zmluvné strany zabezpečia začleňujúci vzdelávací systém na všetkých úrovniach a celoživotné vzdelávanie zamerané na plný rozvoj ľudského potenciálu a pocitu vlastnej dôstojnosti a hodnoty a na posilnenie rešpektovania ľudských práv, základných slobôd a ľudskej rozmanitosti a na rozvoj osobnosti, talentu a tvorivosti osôb so zdravotným postihnutím, ako aj ich duševných a telesných schopností v maximálnej možnej miere;
- ustanovenia čl. 24 ods. 2 b), c), d), e) Dohovoru, podľa ktorého pri realizácii tohto práva zmluvné strany zabezpečia, aby osoby so zdravotným postihnutím mali na rovnakom základe s ostatnými prístup k inkluzívnemu, kvalitnému a bezplatnému základnému a stredoškolskému vzdelaniu v spoločnosti, v ktorom žijú; aby sa im poskytovali primerané úpravy v súlade s ich individuálnymi potrebami; aby osoby so zdravotným postihnutím dostali v rámci všeobecného systému vzdelávania požadovanú podporu s cieľom umožniť ich účinné vzdelávanie; aby sa účinné opatrenia individualizovanej podpory uskutočňovali v prostredí, ktoré maximalizuje vzdelanostný a sociálny rozvoj v súlade s cieľom plného začlenenia,
- a ustanovenie čl. 30 ods. 5 písm. d), podľa ktorého s cieľom umožniť osobám so zdravotným postihnutím zúčastňovať sa na rovnakom základe s ostatnými na rekreačných, záujmových a športových aktivitách, zmluvné strany prijímú príslušné opatrenia zabezpečiť, aby deti so zdravotným postihnutím mali rovnaký prístup ako ostatné deti k účasti na hrách, rekreačných, záujmových a športových aktivitách vrátane účasti na uvedených činnostiach v školách.

V zmysle čl. 2 Dohovoru je „diskriminácia na základe zdravotného postihnutia“ **každé robenie rozdielov, vylúčenie alebo obmedzenie na základe zdravotného postihnutia, ktorých cieľom alebo účinkom** je narušiť alebo znemožniť uznávanie, využívanie alebo uplatňovanie všetkých ľudských práv a základných slobôd v politickej, hospodárskej, sociálnej, kultúrnej, občianskej alebo inej oblasti na rovnakom základe s ostatnými; zahŕňa všetky formy diskriminácie **vrátane odmietnutia primeraných úprav**. „Primerané úpravy“ sú **nevyhnutné a adekvátne zmeny a prispôbenie**, ktoré nepredstavujú neúmerné alebo nadmerné zaťaženie a ktoré sa robia, ak si to vyžaduje konkrétny prípad, s cieľom zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím využívanie alebo uplatňovanie všetkých ľudských práv a základných slobôd.

Pri hodnotení, či v prípade klienta škola porušila zákaz diskriminácie, je nevyhnutné skúmať, či došlo k naplneniu jeho definičných znakov. Tie okrem školského zákona upravuje všeobecne antidiskriminačný zákon. V prvom rade je potrebné identifikovať konanie, ktorým mal

byť zákaz diskriminácie porušený, následne určiť formu porušenia a dôvod, ktorý bol príčinou namietaného konania. Z hľadiska skúmania namietaného správania sa pritom nie je rozhodujúci iba úmysel zodpovednej osoby, ale aj účinok jej konania na osobu, ktorá je zdravotne postihnutá. Nie je teda rozhodujúce, či samotným cieľom konania bolo zaobchádzať menej priaznivo s osobou z dôvodu jej zdravotného postihnutia, ale dôležitý je aj výsledok – či má konanie na osobu negatívny dopad z dôvodu jej zdravotného postihnutia. Prihliadanie nie len na cieľ konania, ale i na jeho výsledok je logickým vyústením toho, že pri osobách so zdravotným postihnutím antidiskriminačná legislatíva neobsahuje len zákaz negatívneho správania sa, ale i príkaz pozitívneho konania, ktorého výsledkom má byť odstránenie nerovnosti v prístupe k určitým právam. V prípade, že k pozitívnemu konaniu nedôjde alebo ho zodpovedná osoba opomenie, pričom jeho dôsledkom je znevýhodnenie osoby práve v súvislosti s jej zdravotným postihnutím, je uvedené konanie porušením zákazu diskriminácie.

V prípade klienta je možné namietané konanie rozčleniť na 3 okruhy. Prvým je, že škola mu neumožnila používať kompenzačné pomôcky, druhým, že od klienta vyžadovala svojvoľne Odporúčanie na oslobodenie od povinnej telesnej výchovy, tretím je neprimeraná redukcia vzdelávania v predmetoch TVŠ a POP a vyčleňovanie klienta z kolektívu pri vyučovaní týchto predmetov.

Záver, či škola porušila zákaz diskriminácie vo vzťahu ku klientovi tým, že mu neumožnila používať jeho vlastné kompenzačné pomôcky, je pomerne jednoznačný. Z oznámenia o výsledku prešetrenia sťažnosti ŠŠI vyplýva, že **škola porušila práva klienta zaručené Dohovorom a príslušnými ustanoveniami školského zákona tým, že mu neposkytla nevyhnutné kompenzačné pomôcky**. Uvedeným konaním teda škola porušila svoju povinnosť vytvoriť klientovi nevyhnutné podmienky pre jeho vzdelávanie, čo malo za následok znemožnenie plného uplatňovania jeho základného práva na vzdelanie. Je ho možné kvalifikovať ako **porušenie zákazu diskriminácie vo forme odmietnutia „primeraných úprav“**, čo je forma definovaná čl. 2 Dohovoru. Popísané konanie malo na klienta negatívny účinok práve z dôvodu, že je zdravotne postihnutý.

V prípade vyžadovania **Odporúčania na oslobodenie od povinnej telesnej výchovy** školou ŠŠI konštatovala, že škola nediskriminovala klienta tým, že od zákonných zástupcov žiadala vyjadrenie k jeho zdravotnému stavu pre potreby výchovno-vzdelávacieho procesu od lekára. Stredisko uvedený záver prešetrovania podnetu zákonných zástupcov klienta eviduje, ale s právnym názorom ŠŠI **sa nestotožňuje**. Škola síce má právo v zmysle § 11 ods. 6 písm. a) bod 8. a 9. získavať a spracúvať na účely výchovy a vzdelávania a aktivít v čase mimo vyučovania osobné údaje o žiakoch v rozsahu fyzické zdravie a duševné zdravie, mentálna úroveň vrátane výsledkov pedagogicko-psychologickej a špeciálno-pedagogickej diagnostiky, **uvedená právna úprava však predstavuje len právny základ pre spracúvanie osobných údajov žiakov**. S poukazom na toto zákonné ustanovenie škola nie je oprávnená vyžadovať od žiakov a ich zákonných zástupcov absolvovanie vyšetrenia u lekára alebo lekárske potvrdenie, ani

podmieňovať takýmto odporúčením vzdelávanie v určitom predmete. Zákonný zástupca je povinný predložiť odporúčenie lekára iba v prípade, že žiada riaditeľa základnej školy rozhodnúť o oslobodení alebo čiastočnom oslobodení žiaka od vyučovania niektorého predmetu zo zdravotných dôvodov alebo z iných závažných dôvodov.

Správa z diagnostického vyšetrenia – špeciálno-pedagogická diagnostika (rediagnostika) – tyflopédická z 8.3.2022, ktorú vyhotovilo ČŠPP xxxxx, obsahuje odporúčanie aj pre oblasť fyzickej aktivity (predmet TV). Individuálny vzdelávací program má byť podľa § 7a ods. 2 vypracovaný pedagogickým zamestnancom povereným riaditeľom školy v spolupráci so školským špeciálnym pedagógom, pedagogickým asistentom a odborným zamestnancom školy a po konzultácii so zákonným zástupcom práve podľa tohto odporúčania. Škola teda vyžadovala Odporúčanie na oslobodenie od povinnej telesnej výchovy bez opory v príslušných právnych predpisoch. Pre vzdelávanie klienta v predmete TŠV a POP ani pre vypracovanie IVP v týchto predmetoch uvedené odporúčanie podľa školského zákona nepotrebovala. **Zaobchádzala s ním tak menej priaznivo ako s ostatnými žiakmi**, od ktorých uvedené odporúčanie nežiadala (pričom odporúčanie sa týka všeobecne všetkých žiakov, nie iba zdravotne postihnutých – viď jeho znenie), **a to len z dôvodu jeho zdravotného postihnutia** (pozn. potreba zabezpečenia uvedeného odporúčania nevyplývala ani z diagnostickej správy ČŠPP xxxxx). Týmto konaním **sa dopustila porušenia zákazu diskriminácie vo forme priamej diskriminácie**.

Posledným posudzovaným konaním školy je namietaná **neprimeraná redukcia vzdelávania v predmetoch TŠV a POP a vylúčovanie klienta z kolektívu na hodinách TVŠ a POP z dôvodu jeho zdravotného postihnutia**. Škola svoj postup v tomto prípade odôvodňovala povinnosťou zaistiť bezpečnosť žiakov - teda samotného klienta, ako i ostatných žiakov. Rozhodujúcou skutočnosťou pri posudzovaní tohto konania teda je, či škola pri hodnotení hrozby pre bezpečnosť žiakov vychádzala z reálnych obáv odvodených od zistení príslušných autorít alebo boli jej základom iba predsudky spojené so zdravotným postihnutím klienta. Ďalšou určujúcou skutočnosťou je, či sa prípadné riziko pre bezpečnosť žiakov vyplývajúce zo zdravotného postihnutia klienta dalo minimalizovať uskutočnením primeraných úprav.

Zo Správy z diagnostického vyšetrenia – špeciálno-pedagogická diagnostika (rediagnostika) – tyflopédická z 8.3.2022, ktorú mala škola k dispozícii, vyplývajú pre oblasť fyzickej aktivity nasledovné odporúčania:

- špeciálne pre predmet TV - pre klienta je ťažké opakovať prezentované/predvádzané cviky (napr. pri rozcvičke, potrebná individuálna inštrukcia nových cvikov), zvýšená pozornosť a bezpečnosť pri cvičení, pohybových hrách, prekážkových tratiach, vyhýbať sa nárazom do hlavy (prihrávky lopty radšej vo dvojici, s tolerujúcim spoluhráčom) – s uvedeným vyjadrením súhlas aj očná lekárka klienta;
- obmedzenia vo fyzických aktivitách (mobilita, športové hry) - nevhodné vykonávať cvičenia s dvíhaním ťažkých bremien, skákať z výšky, do diaľky, nevhodné sú loptové dynamické kolektívne hry, resp. vykonávať aktivity s modifikovanými pravidlami hier.

Z vyjadrenia ZŠ xxxxx vyplýva, že škola pri vzdelávaní klienta v predmetoch TŠV a POP postupovala v zmysle odporúčaní ČŠPP xxxxx, pričom klient bol zapájaný do všetkých aktivít, ktoré absolvovali jeho spolužiaci. Počas hodín telesnej výchovy nedošlo k žiadnemu úrazu.

Zákonní zástupcovia opakovane vyjadrovali nesúhlas s neprimeranou redukciou vzdelávania v predmetoch TŠV a POP školou, pričom argumentovali tým, že na ňu nie je žiadny dôvod. Uvedené potvrdili aj najnovšie diagnostické správy. Zo Správy zo špeciálnopedagogického vyšetrenia z 14.6.2023, ktorú vyhotovilo Špecializované centrum poradenstva a prevencie pre deti a žiakov so zrakovým postihnutím, vo vzťahu k hodinám TŠV a POP vyplýva odporúčanie, aby bol klient zapájaný do väčšiny cvikov spoločne s ostatnými spolužiakmi. Klient nemôže byť vylučovaný zo spoločných aktivít s jeho spolužiakmi. Ak mu jeho postihnutie objektívne bráni plnohodnotne sa zúčastniť nejakej konkrétnej aktivity, je potrebné hľadať pre neho vhodnú rolu/úlohu spoločne so spolužiakmi.

V Správe z diagnostického stretnutia pre oblasť samostatného pohybu a priestorovej orientácie je klient hodnotený ako samostatný pri pohybe v exteriéri aj v interiéri. Odborníčka odporúča pokračovať v akýchkoľvek pohybových aktivitách a najmä v podpore pohybovej a orientačnej samostatnosti klienta.

Z vyššie uvedených diagnostických záverov ako i z praktických skúseností zo vzdelávania klienta v predmetoch TŠV a POP ZŠ xxxxx vyplýva, že hrozba pre bezpečnosť žiakov zo strany klienta, ako aj pre bezpečnosť neho samotného, sa zakladá skôr na domnienkach a predsudkoch zo strany školy, ako na zisteniach príslušných odborných autorít. Je zarážajúce, že ZŠ xxxxx na základe totožnej diagnostickej správy CPPŠ xxxxx klienta zapájala do všetkých aktivít spolu s ostatnými spolužiakmi, kým škola v xxxxx mu na jej základe vzdelávanie v predmetoch TŠV a POP výrazne zredukovala (príkladom je napr. beh, ktorý je odporúčaný odborníkmi).

Z diagnostickej správy CPPŠ xxxxx nevyplýva, že klient by bol nebezpečný pre seba alebo pre ostatných pri vzdelávaní v predmetoch TŠV a POP. Vyplýva z nej potreba zvýšenej pozornosti a bezpečnosti. Tá sa dá dosiahnuť, obzvlášť v malom kolektíve žiakov (12), aj prijatím vhodných opatrení. Škola ani len neprejavila záujem a snahu o prijatie takýchto opatrení. Namiesto toho klientovi určila v 1. polroku akési „adaptačné obdobie na nové prostredie“ a následne mu zredukovala výkonový a obsahový štandard v predmetoch TVŠ a POP vypracovaním IVP. Namiesto spoločného cvičenia so spolužiakmi ho nechávala sedieť na lavičke a napr. pri hádzaní na kôš ho separovala od ostatných spolužakov. Popísané konanie školy malo výrazne negatívny dopad na klienta, čo vyplýva z vyjadrenia jeho psychologičky. Prispelo tiež k jeho vylúčeniu z kolektívu triedy aj mimo vyučovacích hodín TŠV a POP.

Stredisko, vzhľadom na vyššie uvedené, konštatuje, že škola **neprimeranou redukciou vzdelávania klienta v predmetoch TVŠ a POP a jeho vylúčením z kolektívu pri vyučovaní týchto predmetov**, ktoré nemali základ v zisteniach a odporúčaniach príslušných autorít, s klientom zaobchádzala menej priaznivo ako s osobami v porovnateľnej situácii. Tými sú jeho spolužiaci. Klient ako integrovaný žiak v triede základnej školy má tiež právo na vzdelávanie podľa učebných osnov, rovnako ako žiaci bez zdravotného postihnutia. Redukcia vzdelávania je možná iba v odôvodnených prípadoch a len v nevyhnutnej miere, s dôrazom na najlepší záujem žiaka. Škola sa týmto konaním voči klientovi dopustila **porušenia zákazu diskriminácie vo forme priamej diskriminácie, a to z dôvodu jeho zdravotného postihnutia**.

Škola zároveň **neuskutočnila primerané úpravy**, vďaka ktorým by sa klient vzdelával v predmetoch TŠV a POP podľa učebných osnov. Namiesto toho klienta vo významnej miere vylúčila zo vzdelávania v týchto predmetoch, **čím porušila zákaz diskriminácie vo forme odmietnutia primeraných úprav v zmysle čl. 2 Dohovoru**.

Z vyjadrenia psychologičky klienta vyplýva, že diskriminačné konanie zo strany školy malo na klienta **výrazne negatívny dopad**. Vnímal ho ako nespravodlivosť, vyčleňovanie, stupňovali sa uňho pocity hnevu a ľútosti, že nemôže cvičiť s ostatnými žiakmi na hodinách TŠV. Jeho škodlivosť skonštatovalo aj Špecializované centrum poradenstva a prevencie pre deti a žiakov so zrakovým postihnutím, podľa ktorého klient **nemôže byť vylúčený zo spoločných aktivít s jeho spolužiakmi**. Ak mu jeho postihnutie objektívne bráni plnohodnotne sa zúčastniť nejakej konkrétnej aktivity, je potrebné hľadať pre neho vhodnú rolu/úlohu spoločne so spolužiakmi, **neznižujúcu jeho dôstojnosť a postavenie v kolektíve**.

Z uvedeného vyplýva, že konanie, resp. odmietnutie primeraných úprav zo strany školy **výrazne znížilo klientovu dôstojnosť**. Jeho vyčlenenie z kolektívu žiakov na hodinách TŠV a POP, ktoré sa prejavovalo aj následným vylúčením klienta pri spoločných hrách, a neprimeraná redukcia jeho vzdelávania v predmetoch TŠV a POP, mali za následok tiež **značné zníženie jeho spoločenskej vážnosti a spoločenského uplatnenia**. Klientovi tak **preukázateľne vznikla nemajetková ujma**.

Záver

Klient, v zastúpení zákonnými zástupcami, sa na Stredisko obrátil s podnetom, v ktorom namieta, že škola voči nemu porušila zákaz diskriminácie. Mala sa ho dopustiť tým, že mu neumožnila používať kompenzačné pomôcky, ktoré potrebuje z dôvodu svojho zdravotného postihnutia, svojvoľne od neho vyžadovala Odporúčanie na oslobodenie od povinnej telesnej výchovy, neprimerane redukovala jeho vzdelávanie v predmetoch TVŠ a POP a vyčleňovala ho z kolektívu pri vyučovaní týchto predmetov. Na preukázanie svojich tvrdení klient predložil listinné dôkazy. Na základe ich obsahu **Stredisko dospelo k dôvodnému záveru, že škola voči nemu**

porušila zákaz diskriminácie vo forme priamej diskriminácie a odmietnutia „primeraných úprav“. Svojich nárokov, vrátane náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch, sa môže klient s poukazom na § 145 ods. 3 školského zákona v spojení s § 9 ods. 2, 3 antidiskriminačného zákona domáhať podaním žaloby na súd.

PhDr. Silvia Porubánová
výkonná riaditeľka